

Lunds Universitet
Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum
Handledare: Elisabeth Friis
2012-05-31

Anna Persson
LIVK10

Det antropomorfiserade djuret
En jämförelse av Vergilius och Nick Flynns biallegorier
Georgica och *Blind Huber*.

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1. Syfte och frågeställning	4
1.2. Teori och metod	5
2. Analys	6
2.1 Vergilius <i>Georgica</i>	6
2.2 Maurice Maeterlincks <i>Bikupan</i>	11
2.3 Nick Flynns <i>Blind Huber</i>	14
2.4 Jämförande diskussion	21
3. Avslutning	24
Käll- och litteraturförteckning	26

1. Inledning

Honeybees, honeybees, hear what I say,
Your master J. A. has passed away,
But his wife now begs you will freely stay
And still gather honey for many a day.

Bin och honung har genom historien haft stor betydelse för människan. Det visar inte minst ovanstående citat, hämtat från en familj i Lincolnshire, England, 1840. Citatet är ett exempel på hur människorna när något omvälvande hände i familjen gick till kupan och upplyste bina om detta.¹ På samma vis har bisamhällets intrikata men minutiösa organisation även varit återkommande i världslitteraturen, allt från antiken till våra dagar. Kanske inte minst eftersom honungen är en gammal bild för poesin, en metaforisk beskrivning som återfinns hos både Pindaros och Horatius.²

I denna uppsats kommer tre verk att studeras som publicerats över ett tidsspänn på lite mer än tvåtusen år. Dels kommer två biallegorier att studeras; fjärde sången av Vergilius sedelärande dikt om jordbruket, *Georgica* (ca 37-30 f.Kr.)³ och Nick Flynns diktsamling *Blind Huber* (2002). *Blind Huber* är Flynns andra diktsamling. Utöver detta verk har han gett ut ytterligare två diktsamlingar samt skrivit två självbiografiska romaner.⁴ I *Blind Huber* tillämpar Flynn ett skifte mellan mänskliga diktjag och bidiktjag. I lite mer än hälften av dikterna utgörs diktjagen av bin och i övriga dikter utgörs de av människor.⁵ De mänskliga diktjagen som återfinns är den franska, blinde 1700-tals biodlaren och forskaren François Huber, som även gett namn åt diktsamlingen samt hans assistent Burnens vars efternamn inte finns bevarat.⁶ De dikter där Huber är diktjag har alla titeln ”Blind Huber” åtföljt av romerska siffror från I-XIV. Burnens återfinns endast som diktjag i två av samlingens totalt 45 dikter. I denna uppsats kommer jag att titta närmare på tre av de dikter där diktjag i form av bin förekommer.

---

¹ T. J. Haarhoff, ”The Bees of Virgil”, *Greece & Rome*, 1960:2, s.162.

² Jesper Svenbro, ”Vergilius Metapoeticus. Element till en omläsning av *Georgica*”, *Bonniers Litterära Magasin*, 1995:6, s.29.

³ Hans-Erik Johannesson, ”Vergilius”. Publiceringsdatum ej angivet. *Nationalencyklopedin*. Hämtat från: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/vergilius> 2012-04-29, utskrift i författarens ägo.

⁴ Hämtat från: <http://www.nickflynn.org/info.htm> 2012-05-12, utskrift i författarens ägo.

⁵ Några undantag finns. Exempelvis är diktjaget i ”Paper Wasps”, som titeln antyder, en pappersgeting.

⁶ Nick Flynn, *Blind Huber*, Saint Paul, MN: Graywolf Press 2002, s.83.

På Vergilius tid hade bina en närmast gudomlig status.⁷ Sedan dess har kunskapen om bin utökats och reviderats avsevärt men det finns fortfarande fenomen i bisamhället som människan inte kan förklara. Trots denna osäkerhet kring vad som pågår i kupan återkommer bisamhället som allegori för det mänskliga samhället. Den närmast perfekta strukturen och välfungerande arbetsordningen fascinerar. Men hur väl fungerar detta djursamhälle som allegori för det mänskliga samhället? Det blir tydligt att skillnaderna stundtals är alltför stora för att en allegori mellan bi- och människosamhälle ska bära sig.

Utöver dessa två allegorier kommer jag även att diskutera *Bikupan* av den belgiske författaren Maurice Maeterlinck (1862-1949). Maeterlinck blev genom sin poesi kring 1880-talet del av dekadenterna och genom sin dramatik en stor del av den symbolistiska rörelsen. *La vie des abeilles* (1901), eller *Bikupan* som den hette när den utkom på svenska 1902, kanske bäst beskrivs som en "filosofisk naturmeditation".⁸ I detta verk redogör författaren för de observationer han gjort av bisamhället men även människans syn på dess struktur. Han diskuterar både biets status och vilka slutsatser människan kan dra kring dess natur och förehavanden. Boken är indelad i kapitlen "På flustret", "Svärmen", "Den nya bostaden", "De unga drottningarna", etcetera, utifrån vilka Maeterlinck sedan resonerar kring de enskilda företeelserna i kupan och på så vis närmar sig djuret. Jag kommer att ägna ett avsnitt av min analysdel för att diskutera valda delar av detta verk och jag hoppas på så vis skapa en bro mellan Vergilius och Flynn samt förtydliga den problematik som återkommer i dessa båda texter. Genom valet av litteratur och det väldiga tidsspannet omfattar hoppas jag belysa bisamhällets återkommande betydelse och roll i litteraturen.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att studera hur bisamhället fungerar som allegori för det mänskliga samhället genom att göra läsningar av Nick Flynn's *Blind Huber* och Vergilius *Georgica*. Jag kommer i analysen att betona allegoriernas

---

⁷ Haarhoff, s.155.

⁸ Maurice Maeterlinck. *Nationalencyklopedin*. Publiceringsdatum ej angivet. Hämtat från: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/maurice-maeterlinck> 2012-05-02, utskrift i författarens ägo.

styrka och vad som inverkar på den. Jag kommer att undersöka detta utifrån följande frågeställning:

Hur påverkar synvinkeln i dikten allegorin mellan bi- och människosamhälle?

Med synvinkel menas den position från vilken handlingen berättas. Genom att lägga fokus på synvinkeln i dikterna avser jag belysa de brister som uppkommer när bisamhället används som allegori för det mänskliga samhället. Jag kommer att problematisera berättandet utifrån djurets synvinkel eller mer specifikt för urvalet i denna uppsats, från insektens synvinkel; detta eftersom några egentliga känslouttryck hos biet är mycket svåra att både iaktta och göra en bedömning av. Maeterlinck diskuterar hur en sådan observation av mänskligt liv skulle kunna se ut för en utomjording:

Tror ni, att en invånare från Mars eller Venus, som från höjden av ett stort berg beskådade de små svarta punkter på våra städers gator och torg som äro vi, kunde utaf åsynen af våra rörelser, byggnader, våra kanaler och maskiner forma sig en exakt föreställning om vårt förstånd, vår moral, vårt sätt att älska, att hoppas, eller med ett ord, om vårt innersta och verkliga väsen?⁹

Denna problematik, att ge djuren en röst och att beskriva deras samhällsstruktur korrekt, blir tydlig både i *Georgica* och *Blind Huber*. I *Georgica* söker Vergilius förklara det gudomliga bisamhällets struktur genom att beskriva sina observationer av bisamhället i mänskliga termer vilket leder till en stark antropomorfisering av bina.

Nick Flynn genomför en liknande antropomorfisering i *Blind Huber*, framför allt genom de diktjag som utgörs av bin. Frågan detta väcker är om diktjagets bi egentligen är den som säger något om det mänskliga samhället. Det framstår snarare som att det närmast skapas en cirkulär rörelse i dikten som går från den implicite författaren via diktjaget och tillbaka till författaren själv.

1.2. Teori och metod

I analysen av Vergilius och Flynns biallegorier kommer jag att använda mig av en klassisk definition av allegoribegreppet. Denna klassiska definition innebär att en allegoriskt konstruerad text har en synbar betydelse som samtidigt pekar mot ytterligare en betydelse. Samtidigt samspelar textens allegoriska

---

⁹ Maurice Maeterlinck, *Bikupan*, Stockholm, 1909, andra upplagan, s.36.

konstruktion med den allegoriska tolkningen av texten.¹⁰ Den synbara betydelsen i både *Blind Huber* och *Georgica* ligger i beskrivningen av bisamhället och den förlängda betydelse som skapas i texten är då att det mänskliga samhället blir en referent för textens bisamhälle. Allegorier kan användas i flera syften såsom satiriska, didaktiska, historieskildrande, religiösa eller för att blottlägga den mänskliga naturen. På denna punkt skiljer sig Vergilius och Flynn åt. Hos Vergilius finns det religiösa inslag på grund av biets gudomliga status men även ett uttalat didaktiskt syfte; *Georgica* betyder 'Om lantbruket' och är en sedelärande dikt om detta.¹¹ Hos Flynn är syftet inte lika tydligt men det finns en tendens att kommentera människans syn på djuret samt hennes roll i världen.

Diskussionen kring det antropomorfiserade djuret kommer jag att knyta till den samtida italienska filosofen Giorgio Agambens *The Open. Man and Animal* från 2002.¹² I *The Open.* belyser Agamben människans ställning gentemot djurets ur ett historiskt perspektiv. Genom att ta in texter och filosofer från antiken fram till våra dagar belyser han hur den västerländska filosofin präglat distinktionen mellan djur och människa samt denna distinktions samhällseliga påverkan.

Vad gäller val av texter är *Blind Huber* den enda av texterna jag läser i originalspråk. På grund av bristande kunskaper i latin och franska använder jag *Bikupan* i svensk översättning från 1902¹³ och *Georgica* i Tönnes Klebergs översättning i en reviderad utgåva från 1989.

2. Analys

2.1 Vergilius *Georgica*

"Honungen, himmelens skänk som dryper ur luften".¹⁴ Så inleds fjärde sången av Vergilius *Georgica*. Dessa inledande ord ger insikt i binas och honungens gudomliga status i Romarriket. Vergilius berättar även i denna sång att han

---

¹⁰ Alex Preminger, T.V.F. Brogan, m.fl. red., *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*, Princeton, NJ: Princeton University Press 1993, s.31.

¹¹ *Georgica*. *Nationalencyklopedin*. Hämtad från: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/georgica> 2012-05-20, utskrift i författarens ägo.

¹² Översättning till engelskan 2004.

¹³ Uppgift om översättaren av denna utgåva saknas. Den information som finns att tillgå är: "Bemynd. öfvers. från franskan".

¹⁴ Vergilius, *Georgica. Sånger om lantbruket*, övers. Tönnes Kleberg, Stockholm: Symposium Bokförlag 1989, rad 1.

avser beskriva ”naturen hos bina./sådan som Jupiter gav dem i lön”¹⁵. Beskrivningen av hur detta gick till återfinns i *Aisopos Fabler*. I fabeln om bidrottningen och Jupiter berättas det om hur en bidrottning steg upp till Olympen för att ge Jupiter färsk honung varpå han erbjöd att ge henne vadhelst hon önskade i utbyte. Drottningen bad då om förmågan att döda med en gadd den som närmar sig kupan för att stjäla honung. Detta väckte missnöje hos Jupiter då han älskade mänskligheten. Genom kompromissen att sticket även skulle vara dödligt för biet gick han dock med på hennes önskemål.¹⁶ Denna närhet till Olympen som bina ansågs ha präglade romarnas syn på djuret. T.J Haarhoff beskriver i ”The Bees of Virgil” hur bina i det antika Rom, med Varros ord, ansågs vara musornas fåglar. Vidare beskriver han hur honung gavs till barn för att skänka dem bland annat visdom och vältalighet. Cicero hävdade att bin slog sig ner på Platons läppar under hans barndom och att detta var ett tecken på att han skulle komma att bli vältalig.¹⁷ Beskrivningarna av honungen som något heligt är ständigt närvarande i beskrivningarna av bisamhället i den fjärde sången av *Georgica*. Öppningen av sången åtföljs av en omsorgsfull beskrivning av hur binas kupor bör placeras och vilken typ av växtlighet som lämpar sig bäst för deras honungsbringande arbete samt vad som bör undvikas vid biodling.

Så kommer då Vergilius fram till det avsnitt där han behandlar striden mellan de två visarna.¹⁸ Vad det är för strid som utkämpas är inte alldeles tydligt då den inte liknar några av de strider som utkämpas mot inkräktare i kupan. Dessa strider brukar i verkligheten dessutom utkämpas utanför själva kupan.¹⁹ Oavsett den något felaktiga vetenskapliga observation av bina i detta avsnitt är kopplingen till det mänskliga samhället i denna passage tydlig; bina är antropomorfiserade och beskrivs i mänskliga ordalag som exempelvis: ”Genast i förväg märker man då, hur krigiska trupper/skälver av hat” och ”deras

---

¹⁵ Ibid, rad 149-150.

¹⁶ Aisopos, *Aesop's Fables*, George Fyler Townsend övers. Hämtad från <http://www.gutenberg.org/files/21/21-h/21-h.htm> 2012-05-15, utskrift i författarens ägo.

¹⁷ Haarhoff, s.155

¹⁸ Vergilius har vissa missuppfattningar rörande hur bisamhället är strukturerat. Bland annat tror han att det i samhället finns en bikung och inte en drottning. Eftersom dessa missuppfattningar inte har någon avgörande betydelse för min analys av allegorin kommer de inte att behandlas mer än i förbigående i denna uppsats.

¹⁹ Haarhoff, s.165.

mod är stort om än kroppen är liten”.²⁰ Dessa beskrivningar av bina liknar den mänskliga krigsföringen och de känslor soldater kan tänkas frambringa innan en stor strid. Vergilius förklarar att striden kan avbrytas genom att man kastar upp en näve grus i luften och på så vis skingra bina.²¹ Jasper Griffin beskriver i ”The Fourth *Georgic*, Virgil, and Rome” hur även mänskliga strider avslutas ”with a handful of dust”.²² Tanken om damm och grus som det som återstår efter en strid kan också kopplas till T.S. Eliots ”The Waste Land” där den välkända versraden ”I will show you fear in a handful of dust” står att finna.²³ Länken mellan binas och människornas strid förstärks genom att den som kastar upp gruset för att skingra bina är människa. Denna handfull grus kan ses som en symbol för den jord vi en dag, genom döden, återgår till. Det som då blir en symbol för döden är också det som skingrar bina i deras vredesfyllda framfart. Denna mänskliga inverkan i bisamhället kan tyckas något problematisk när det kommer till allegorins styrka. De bin som framställs i dikten är inte bara kraftigt antropomorfiserade. Utöver detta förändrar människans inverkan även samhällets ordning. På så vis skapas en allegori där människosamhället inte står som en direkt referent för bisamhället. Istället beskrivs hur människan kan förändra bisamhällets struktur. De separata delarna av allegorin sammanblandas på så vis till viss del i texten och grumlar Vergilius poänger. Ytterligare ett exempel på denna sammanblandning finns i upplösningen av striden. Det föreslås att människan bör döda den sämre visen för att återskapa ordningen i bisamhället.²⁴ Detta är något som Elisabeth Friis tar upp i *Hvad er en digter? – Orfeus i Litteraturen*. Friis använder detta mänskliga ingripande som en del i argumentet att ”bierne netop ikke kan udgøre en model for det menneskelige kosmos”.²⁵ Den mänskliga handens roll i djursamhällets struktur gör då återigen att allegorin grumlas och de båda skilda delarna i den sammanblandas, om än bara från ett håll, det vill säga att människan har en roll i bisamhällets ordning men inte det omvända.

---

²⁰ Vergilius, rad 69-70.

²¹ Ibid, rad 86-87.

²² Griffin, ”The Fourth ’Georgic’, Virgil and Rome”, *Greece and Rome*, 1979:1, s.63.

²³ T. S. Eliot, *The Waste Land and Other Poems*, London, Faber & Faber, 1999, s.24.

²⁴ Vergilius, rad 88-90.

²⁵ Elisabeth Friis, *Hvad er en digter? Orfeus i litteraturen*, Odense, Syddansk Universitetsforlag, 2004, s.59.

Den ordning i bisamhället som Vergilius beskriver är av en mycket utopisk natur. Han hyllar upprepade gånger deras organisation, en organisation som om den applicerats på Romarriket kanske hade kunnat betyda att inbördeskrigen, som behandlas i den första sången av *Georgica*, hade kunnat undvikas. Griffin sammanfattar detta på följande vis: "The bees, then, with their collective virtues and their lack of individuality and art, serve as a counter-part to the old Roman character. Their patriotism and self-denial (and devotion to their 'king' is only devotion to the state and to authority, not an encouragement to emperor-worship) are admirable."²⁶ Denna beskrivning visar på samhörigheten i kupan och den gemensamma strävan som genom det "medfödda vinningsbegäret driver dem till olika sysslor".²⁷ Strukturen skiljer sig mycket mot hur det mänskliga samhället fungerar. Vidare är tanken om att människor skulle kunna ha samma struktur på arbetet som bina främmande. Vergilius uttrycker sig så här: "En är tiden för vila, för arbete en för dem alla".²⁸ Denna gemensamma rytm i bisamhället är svår att tänka sig just på grund av de stora skillnaderna på individnivå som finns i människosläktet.

Ytterligare en problematisk del i Vergilius allegori ligger i att bina saknar könsdrift och kärleksliv. Friis belyser hur detta är en avgörande del i binas goda arbetsmoral; utan eros undkommer bina de fredsförstörande krafter som kärlek och passion innebär.²⁹ Detta, att i en allegori inväva grundläggande skillnader mellan den synbara betydelsen och referenten, komplicerar allegorin och gör att resonemanget försvagas. Kärleken är en grundläggande punkt i det mänskliga livet som saknas helt i bisamhället och genom att belysa denna skillnad istället för att försöka dölja den i allegorin ges frågan om valet av bisamhället som jämförelse stort utrymme i läsningen.

Varför väljer då Vergilius att skriva en allegorisk dikt där skillnaderna mellan entiteterna är så stora? För att återknyta till början på detta avsnitt, skulle svaret kunna finnas i den ställning bina hade i det antika Rom. De ansågs inte bara vara ett uttryck för det gudomliga utan hade även en plats i världssjelen eller, som det heter på latin, *anima mundi*.³⁰ Haarhoff menar att

---

²⁶ Griffin, s.69.

²⁷ Vergilius, rad 177.

²⁸ Ibid. rad 184.

²⁹ Friis, s.58.

³⁰ Haarhoff, s.167.

denna *anima mundi* och binas intelligens är det som skapar det unika bandet till människan som Vergilius lyfter fram i *Georgica*.³¹ Dels finns alltså detta själsliga och gudomliga band men dessutom finns det i Vergilius text ett didaktiskt syfte som inte bör underskattas; den är en sedelärande dikt om jordbruket. Griffin belyser att bina saknar egenskaper förenliga med de romerska dygderna då de varken är poetiska eller i kontakt med kärleken. Dock är binas arbetssträvan och konungavördnad egenskaper som värdesattes i det samtida Rom.³² Den fjärde sången ger både information om hur biodlingen bör skötas men även en modell, i form av bisamhället, för hur det ideala mänskliga samhället skulle kunna se ut. Kopplingar mellan bisamhället och människosamhället kan även göras i avsnittet om Orfeus. Orfeus var son till en musa och kan på så vis liknas vid bina vilka ansågs vara musornas fåglar, enligt ovan nämnda avsnitt i Haarhoff.³³ Kopplingen mellan Orfeus och bina i musornas beskydd kan ändå ses som en del i försöket att närma sig det gudomliga genom bina i dikten.

Det finns ytterligare en punkt i Vergilius avsnitt om Orfeus och Aristaeus som tydliggör den stora skillnaden mellan binas liv och människornas liv. Aristaeus förlorar sin bisvärm efter att Eurydices vänner nymferna sänt en pest över dem som straff för att Aristaeus var del i hennes död.³⁴ Aristaeus ger sig iväg till sin mor Cyrene för att söka lösa problemet.³⁵ Det som är utmärkande i skillnaden mellan Aristaeus sorg och Orfeus sorg är att Aristaeus söker vilken bisvärm som helst som ersättning för den förlorade. Denna nya stam drivs fram ur ett kalvkadaver. Denna tradition av att offra en kalv i tron att bin sedan skulle uppstå ur den härstammar från det forntida Egypten. De bin som sedan sågs flyga ur kalven kallades i Grekland *bugonia*.³⁶ Denna ritual beskrivs av Vergilius en gång tidigare i texten innan Aristaeus tar sig för samma rituella offer. De uppoffringar som Orfeus gör genom nedstigandet i dödsriket för att få återse Eurydice är inte bara betydligt större än Aristaeus kalvoffer; i Orfeus umbäranden är dessutom målet att återse en och samma

---

³¹ Ibid, s.168.

³² Griffin, s.64.

³³ Haarhoff, s.155.

³⁴ Vergilius, rad 529-531.

³⁵ Vergilius, rad 315-318.

³⁶ Julian D. Corrington, "Bees, Bulls and Bugonia", *Beta Beta Beta Biological Society*, 1956:2, s.99.

person. Detta pekar på en av de kanske mest avgörande skillnaderna i synen på människor och bin som belyses i denna fjärde sång av *Georgica*; nämligen att människans individualitet gör att hon inte är utbytbar. Binas cirkulära kretslopp och svärmens fortlevnad skiljer sig med en sådan tydlighet från människolivet att en sammanhängande allegori blir i det närmaste omöjlig. Det som går att utläsa ur Vergilius allegori blir på så vis snarare en strävan mot en närhet till det gudomliga än en logiskt fulländad koppling mellan de båda samhällena och dess utmärkande drag.

2.2 Maurice Maeterlincks *Bikupan*

”Trots denna underbara organisation finnes här intet förnuft, intet verkligt självmedvetande”. Så menar Maeterlinck att människan tänker när hon ser binas lojalitet mot sin drottning. I samma andetag ifrågasätter han dock denna observation av den stora självupppoffringen med att fråga sig vad människan egentligen kan veta om detta.³⁷ Denna fråga om hur människan kan observera ett tillstånd i djurriket och sedan dra slutsatser kring det jämför han med en utomjordings förmåga att dra slutsatser om det mänskliga livet om denna finge observera detta. Samma oförståeliga bild skulle utspelas för dennes ögon som utspelar sig för människan när hon betraktar bikupan.³⁸ Frågan om människans rätt att observera djuren för att sedan döma dem är inte minst viktig i litteraturen. Hur kommer man runt denna antropocentrism som är tydlig i båda de verk—*Georgica* och *Blind Huber*—som tas upp i denna uppsats? I grund och botten uttalar sig dessa verk, enligt Maeterlincks uppfattning, om något som vi egentligen inte kan veta något om. Att förkasta bina som förnufts fria varelser gör varken Flynn eller Vergilius. Istället tillskriver de bina ett mänskligt förnuft. Det som sker när djuret tillskrivs detta mänskliga förnuft kan beskrivas med Maeterlincks utomjordingsexempel som togs upp i inledningen:

Tror ni, att en invånare från Mars eller Venus, som från höjden av ett stort berg beskådade de små svarta punkter på våra städers gator och torg som äro vi, kunde utaf åsynen af våra rörelser, byggnader, våra kanaler och maskiner forma sig en

---

³⁷ Maeterlinck, s.36.

³⁸ Maurice Maeterlinck, *Bikupan*, andra upplagan, Stockholm, Albert Bonniers Förlag, 1909, s.36.

exakt föreställning om vårt förstånd, vår moral, vårt sätt att älska, att hoppas, eller med ett ord, om vårt innersta och verkliga väsen?³⁹

Maeterlincks utgångspunkt framstår som en artöverskridande kulturrelativism vilket kan tyckas låta radikalt, men så är det också med vördnad han skriver om bina, som i följande exempel: ”Hvem kan säga oss, hvilka problem I hafven löst och lämnat oss att lösa, hvilka erfarenheter I förvärvat, och som det återstår oss att pröfva?”.⁴⁰ Denna tanke, att vi inte kan veta allt om bina, ter sig inte nödvändigtvis främmande då någon insyn i biets psyke knappast är möjlig. Samtidigt är det ett problem som litteraturen otaliga gånger försökt ta sig runt något som även exemplifieras genom de två diktverk som behandlas i denna uppsats.

Det finns en dubbelhet i Maeterlincks ställning eftersom han samtidigt benämner binas samhälle i mänskliga termer. Han beundrar republikens struktur och den stränga organisationen⁴¹, ”beskäftiga som små borgarfruar”⁴², deras ”underbart politiska sinne”⁴³, etcetera. Även om de omfattande studier som gjorts på bisamhället pekar på samma tydliga struktur som Maeterlinck beundrar är det fortfarande problematiskt att kritisera den antropocentriska synen på bisamhället och parallellt använda mänskliga företeelser i beskrivningen av kupan och dess invånare. Å andra sidan verkar det i det närmaste omöjligt för människan att undkomma språket och den inherenta antropocentrismen i vårt lingvistiska system. Giorgio Agamben beskriver detta i *The Open. Man and Animal* på följande vis: ”What distinguishes man from animal is language, but this is not a natural given already inherent in the psychophysical structure of man; it is, rather, a historical production which, as such, can be properly assigned neither to man nor to animal. If this element is taken away, the difference between man and animal vanishes”.⁴⁴ Språket beskrivs som en historisk konstruktion genom vilken det skapats en skillnad mellan människa och djur. Samtidigt är det det enda verktyg människan har för att beskriva djuren. Människan kan inte använda sig av djurens kommunikationssystem för att beskriva dem. Maeterlinck belyser emellanåt

---

³⁹ Ibid. s.36

⁴⁰ Maeterlinck, s.39.

⁴¹ Ibid. s.39.

⁴² Ibid. s.43.

⁴³ Ibid. s.52.

⁴⁴ Agamben, s.36.

själv bristerna i sitt resonemang och hur den artöverskridande öppenheten är problematisk. Han pekar själv på det som nämnts ovan, att hans spekulationer ibland är alltför antropomorfa.⁴⁵ Samtidigt ställer han en fråga rörande bina som är intressant i förhållande till deras antropomorfiserade roll i litteraturen: ”om man nu vill fränkänna bien allt förnuft, hvarje slags känsla, hvad är det då egentligen, som utgör föremålet för vår beundran och förvåning?”⁴⁶ Frågan om binas relevans för människans observation verkar ligga i besjälandet av dem. Genom att ge dem en röst och samma själsliga drifter som människan görs biet relevant. Utan dessa tillskrivna egenskaper skulle vår fascination för djuret inte vara lika stark. Detta är något som både Vergilius och Nick Flynn verkar ta fasta på i sina förmänskligade skildringar av bina.

Ytterligare en anledning till varför bina väcker människans fascination lyfts fram i *Bikupan*: deras dygdighet. Detta nämndes i diskussionen om *Georgica* i vilken detta också förefaller vara en av anledningarna till Vergilius och romarnas intresse för insekten. Författaren betonar binas samfundskänsla, deras osjälviska allvar och deras outröttliga plikttrohet.⁴⁷ Denna enighet och arbetsmoral saknar dock den sociala struktur som kan sägas vara en avgörande skillnad mellan bin och människor, nämligen det sociala kontraktet. William J. Farrell återoppar Hobbes när han diskuterar detta i ”The Role of Mandeville’s Bee Analogy” där han diskuterar Bernard Mandeville’s dikt om bisamhället ”The Grumbling Hive”. Farrell menar i enlighet med Hobbes att ”The social agreement of bees and ants is ’natural’; that of men, by covenant only.” Han menar vidare att det är Hobbes tanke om att människorna behöver något eller någon som styr dem mot allmännyttan.⁴⁸ Bina saknar detta sociala kontrakt och på så vis är deras arbetsdygdighet, trots nära band till den kommunistiska idealstaten, inte jämförbar med organisationen av människosamhället.

Bikupan lyfter flera av de frågeställningar som Vergilius och Flynns litteratur väcker. Trots de cirka 2000 år som passerat sedan *Georgica* först utkom fram till år 2002 då Nick Flynn gav ut sin diktsamling återkommer det antropomorfiserade biet i litteraturen och bisamhället som stat hålls fortfarande

---

⁴⁵ Maeterlinck, 54

⁴⁶ Ibid. s.58.

⁴⁷ Ibid. s.64.

⁴⁸ William J. Farrell, ”The Role of Mandeville’s Bee Analogy in ”The Grumbling Hive””, *Studies in English Literature, 1500-1900*, 1985:3, s.513.

högt. Dubbelheten i Maeterlincks diskussion om kupan och dess invånare kan fungera som en bro mellan Vergilius och Nick Flynn eftersom de binds samman av samma dubbelhet i synen på biet som återfinns i *Bikupan*.

2.3. Nick Flynns *Blind Huber*

Jag kommer nu att titta närmare på tre av dikterna i samlingen *Blind Huber*. De dikter jag valt ut är dikter med bidiktjag i vilka synvinkeln blir problematisk och påverkar styrkan i allegorin mellan bi- och människosamhälle.

Ett återkommande tema i dikterna är maktrelation mellan bi och människa. I dikten "Queen" belyses detta ämne:

Queen

Net suit &
smoking cup, you reek fear.
If we fight back, or if there isn't

enough, you seek me out with your gloved fingers
to crush my head. When we sting

you scream. We know why

you carry our white boxes
to the edge of the alfalfa, to the figs

& raspberries. You take our honey
because we let you. We pollinate the fields
because we are the fields.⁴⁹

I denna dikt är det bidrottningen som utgör diktjaget. Dikten inleds med drottningens observation av hur biodlaren närmar sig kupan i skyddskläder, med en rykande behållare i hand för att bina inte ska gå till attack när samhället öppnas. Drottningen beskriver även hur biodlaren avger en lukt av rädsla. I detta läge är det bina som besitter makt över människan. Maktrelationen framställs i dikten som något skiftande och redan på den efterföljande versraden beskrivs det hur binas motstånd eller bristen på honung kan göra att bidrottningen byts ut. Hon krossas då mellan biodlarens fingrar för att göra plats för den nya drottningen. Binas underordnade ställning kontrasteras i dikten mot makten bina har i sin förmåga att åsamka biodlaren smärta. Drottningen fortsätter med att förklara att bina förstår varför deras samhällen flyttas till områden med olika typer av växter. Denna förståelse av flytten och bidrottningens beskrivning som följer den, om att människorna av bina tillåts ta

---

⁴⁹ Flynn, s.14.

honungen, skapar en bild av ett förnuftigt och självmedvetet bi. Texten skapar på så vis en maktobalans som är främmande när det kommer till den traditionella synen på djur. Redan i Bibelns skapelseberättelse ges människan rätt att härska över djuren.⁵⁰ I Guds förbund med Noa utvecklas denna rätt att härska över djuren till en ännu större makt över djuren: ”Alla markens djur och alla himlens fåglar skall känna skräck och fruktan för er. Över dem och över allt som krälar på jorden och över fiskar i havet ger jag er min makt. Allt som lever och rör sig ska vara er föda”⁵¹ Djuren blir i detta förbund med Noa även mat för människorna som innan det varit vegetarianer.

Att ”Queen” är skriven utifrån bidrottningens synvinkel tillskriver henne ett förnuft som djur sällan anses besitta och som inte är förenlig med den kristna synen på djuren. Vidare går det övriga antropomorfiserandet som sker av henne i dikten stick i stäv med den syn på djuret som utvecklats genom historien. Istället framställs biet som en varelse som har förmåga att känna av människans rädsla och förstå hennes handlingar. Detta skapar en främmandegöring av biet och framkallar ett nytt sätt att se på det.

”Queen” skulle kunna läsas allegoriskt. Likheten mellan bisamhället och människosamhället är i det här fallet att tillåtandet av en inkräktare i ett mänskligt samhälle kan göras med samma beräknande karaktär som bidrottningen beskriver. Det kan finnas diplomatiska anledningar till att ett övergrepp på en samhällsstruktur eller grupp människor förbises även om den skapar oro i ordningen. Biodlaren i dikten kan ses som en stat vars maktutövningar tillåts för att skydda den egna statens intressen i andra frågor. Det kanske lämpligaste exemplet i det här fallet skulle kunna vara frågor som rör handel eftersom honungen kan ses som en vara i en transaktion mellan djur och människa. Dock fordrar en allegorisk läsning av ”Queen” att det görs avkall på grundläggande skillnader i människans respektive biets natur. Exempelvis verkar den berusande röken som biodlaren använder för att ostört kunna öppna kupan sakna motsvarighet i det mänskliga samhället. Vidare finns det få transaktioner där inget ges i utbyte. Något som inte nämns i dikten är de små mängder socker som tillförs kupan av biodlaren vid dålig väderlek. Dock är det tveksamt om denna mattillförsel verkligen kan ses som en handelsvara. Den

---

⁵⁰ Första Moseboken 1:26.

⁵¹ Ibid. 9:2-3.

största frågan i denna transaktion är om bina i egentlig mening kan ge sin tillåtelse för någon att ta deras honung. Utbytet mellan arterna verkar inte vara så tydligt uppgjort som dikten gör gällande.

Ytterligare en problematik som uppstår i dikten är av synvinkelkaraktär och har vissa likheter med de Gérard Genette beskriver i *På spaning efter den tid som flytt*. Exemplet Genette tar upp är när Marcel berättar om Bergottes sista tankar innan döden. Omöjligheten i att Bergotte skulle kunnat delgiva Marcel denna information gör att informationen istället med nödvändighet måste attribueras den allvetande författaren, inte berättaren Marcel.⁵² På samma vis finns det en paradox i att "Queen" berättas utifrån bidrottningens synvinkel. Kommunikationen mellan den döende Bergotte och Marcel är lika omöjlig som den mellan bi och människa. Diktjaget verkar delvis elimineras genom diskrepansen mellan fiktionens diktjag och den utomfiktionsliga verkligheten. Detta skapar ett närmast nödvändigt hopp till diktens skapare. Det finns alltså en skillnad mellan *På Spaning* och "Queen" som ligger i att informationen Marcel återberättar omöjligt kan ha delgetts honom utan måste ha sitt ursprung i den allvetande författaren. I "Queen" är det istället så att informationen diktjaget delger oss omöjligt kan kommuniceras till den mänskliga skaparen av dikten. Därför skapas en situation i vilken diktjagets trovärdighet blir lidande. Dikten framstår då mindre som ett försök att ge biet en röst och snarare framstår antropomorfiseringen som ett uttryck för den implicite författarens egen syn på djuret samt på relationen mellan människa och bi.

I dikten "Swarm" problematiseras bisamhällets och människans pluralistiska natur. Detta görs utifrån biets synvinkel men i motsats till det ensamma diktjaget i "Queen" utgörs jaget i "Swarm" av ett bi som talar för kollektivet:

Swarm

When you see us swarm—a rustle of

wingbeat, collapsed air—your mind
tries to make us one, a common

intelligence, a single spirit un-
tethered. You imagine us merely
searching out the next

vessel, anything

---

⁵² Gérard Genette, *Narrative Discourse*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1980, s.208.

that could contain us, as if the hive
were just another jar. You try

to hold the ending, this
unspooling, make it either

zero or many, lack

or flurry, *I was born*
you begin & already each word
makes you smaller. Look at this field–
Cosmos. Lungwort. Utter each
& break

into a thousand versions of yourself.

You can't tell your stories fast enough.
The answer is not one, but also

not two.

Dikten inleds med en kritik av hur den implicite läsaren, vilken torde vara mänsklig, söker sammanfoga de separata livet i bisvärmen till en odelad massa genom hur binas svärm för människan endast är ett stort frasande av vingslag samlade i ett gemensamt förstånd. Radbrytningen vid "un-/tethered" belyser bisvärmens problematiska uppbyggnad eftersom den både kan ses som en starkt bunden enhet och som ett myller av många små separata delar. I samband med detta uppkommer också frågan om hur människan inte, från biets synvinkel, ser kupan som något mer än det som den myllrande svärmen kan förvaras i. Det som är ytterligare en honungsburk för människan har en större betydelse för bisamhället. Det är också i denna del av dikten som allegorin mellan svärmens uppdelning i många små delar, det vill säga bin, liknas vid människans splittrade jag. Diktjaget menar att människan söker undkomma slutet och döden och exemplifierar detta genom hur människan berättar om sin födelse. Denna biets tids- och livscykeluppfattning upprepar brottet mot tanken om det förnuftslösa biet som görs i "Queen". Detta gör att diktens avslutning, vilken också fullbordar allegorin mellan människa och djur, kan sägas förlora litet av sin styrka. Detta slut återknyter till den inledande frågan om huruvida svärmen är enhetlig eller splittrad. Splittringen appliceras då också på människan: "Utter each & break//into a thousand versions of yourself.". Huvudpoängen i dikten ligger i att människan är splittrad på samma vis som

bisvärmen och att de tusentals versioner av människan som uppstår när hon talar kan ses motsvaras av det myller av bin som ingår i svärmen.

Allegorin i denna dikt är alltså inte en allegori mellan bisamhälle och människosamhälle. Det är istället en allegori mellan bisamhället och den enskilda människan. Dikten inleds med diktjagets kritiska beskrivning av människans oförmåga att förstå svärmens uppdelning i individer. Likställandet i diktens avslut, där människojagets splittring kan ses syfta tillbaka till svärmens splittring, skapar på så vis en osammanhängande allegori och samtidigt bekräftar det kritiken diktjaget inledningsvis lyfter fram; att människan ser svärmen som en enhet. Kritiken av denna syn kan kopplas till en bristande respekt för djuret som individ kopplat till den antropocentriska synen på världen. Samtidigt är tanken om mänskligheten som en kropp historiskt sett inte mer främmande än synen på svärmen som en kropp. Ett exempel står att finna om man vänder blicken mot Bibeln: "Eftersom brödet är ett enda är vi – fast många – en enda kropp, för alla får vi vår del av ett och samma bröd."⁵³ Denna kristna kollektivistiska syn på människosläktet som genom nattvardsritualen och tron sammanfogas till en kropp liknar till stor del den syn diktjaget har kring människans syn på svärmen. Men även om den antropocentriska kritiken i dikten kanske inte kan härledas till just denna religiösa rit finns det ändå ett starkt mänskligt behov av gemenskap. I bikupan finns inte samma typ av socialt umgänge som i det mänskliga samhället. Istället färgas det gemensamma arbetet i bisamhället av målet för överlevnad i kupan. Det är arbetsbördan som skapar tillhörighet eftersom de har ett gemensamt mål: att överleva. Människorna å sin sida präglas i större utsträckning av den empiriska hypotesen psykologisk egoism, det vill säga att vi bryr oss om andra när det kan gynna oss själva.⁵⁴ På så vis är synen på svärmen som homogen grupp kanske inte så lösryckt som diktjagets bi ger uttryck för. Skillnaderna i mänskligt egoistiskt handlande och binas kollektivistiska strävan skapar en tydligare bild av bisamhället som en enhet än människosamhället som en enhet. Samtidigt leder det situationsbundna mänskliga handlandet också till

---

⁵³ Första Korinthierbrevet 10:17.

⁵⁴ Kraut, Richard, m.fl., *Concise Routledge Encyclopedia of Philosophy*, New York, NY: Routledge 2000, s.233.

fler splittringar i det egna jaget. Därför blir också likställandet av bisamhället med den mänskliga individens jag en allegori som, om man tittar närmare på den, försvagas på flera punkter. Snarare än att förtydliga likheterna mellan bisamhället och människan förtydligas de kontraster och skillnader som finns mellan de båda.

När man talar om bisamhällets konstruktion är en viktig punkt att belysa kollektivets strävan för en säker framtid i samhället. I dikten "Workers (foragers)" åskådliggörs den osjälviska arbetsinsatsen och de vedermödor den innebär:

Workers (foragers)

After this seven-
month slumber, honey-stupored
& warm, we unfold our

wings, shake off

the hive, set out for buckwheat
& the low flowers of spring. We work
ourselves ragged, each day

going out, to come back heavy
with nectar & pollen. Seconds

collapse. In seven weeks we
fall, dried-out
husks, ravaged lace. Long

winter, we huddled
for warmth, our bodies the lamp,
honey the fuel

that kept us.

Diktjaget är i denna dikt ett arbetsbi som talar för sin foderanskaffande grupp. Uppvaknandet ur vinterdvalan innebär för dessa bin att de kastas rakt in i honungssamlingsprocessen. I beskrivningen av det cykliska livet i kupan framkommer även betydelsen av strävan mot framtiden. Något även Maeterlinck behandlar i *Bikupan*. Han menar att allting är underordnat binas framtid⁵⁵ och att de känner ett ansvar mot kommande generationer; "denna abstrakta gudom, som de synas dyrka och vörda mer än vi".⁵⁶ Framtidens betydelse och vördnaden för kommande generationer förtas delvis i dikten

---

⁵⁵ Maeterlinck, s.67.

⁵⁶ Maeterlinck, s.66.

av diktjagets tillbakablickande mot vinterns dvala och synliggör snarare ett mänskligt perspektiv på tiden.

Livscykeln i det mänskliga livet utgörs av födelse, liv, död för att sedan lämna plats för kommande generationer. Vidare skiljer sig det mänskliga livet från binas liv i det att arbetets betydelse inte är det enda som utgör vår existens. Utöver arbetet och strävan mot, exempelvis, ekonomisk stabilitet finns även hedonistiska inslag som saknar värde för överlevnaden och enbart ökar välmåendet. Denna typ av njutning finns inte i bikupan. Där är honungen ett bränsle, ”honey the fuel” som det står i ”Workers (foragers)” avslutning. Samtidigt finns det i dessa avslutande ord en dubbelhet och en aning om en mänsklig värdering av honungen: ”honey the fuel/that kept us”. Honungen var länge något förknippat med gudomlighet, något som skiner igenom i denna dikt. Verbet *to keep* i ”that kept us” kan ses betyda *försörja* men även *bevara*, en livsuppehållande dryck med gudomlig kraft. Men honungen är, just som det står det i den näst sista versraden, ett bränsle, en livsuppehållande näring och en frukt av hårt arbete. Den mänskliga synen på den som något gudomligt förvränger den egentliga betydelse den har för bina.

Det verkar i dikten finnas en tydligt antropocentrisk syn på bisamhället både gällande honungens betydelse men även vad gäller synen på livet. Som Maeterlinck skriver om människorna är vi ”underkastade vår längtan till lust och fruktan för förintelsen och smärtan, och vårt förnuft, hvad är det väl annat än djurens så kallade instinkt”.⁵⁷ Genom att skala ner det mänskliga förnuftet och jämföra det med biets instinkt ifrågasätter Maeterlinck inte bara den tydliga gränsen mellan djur och människa, han ifrågasätter även den antropocentriska synen på förnuftet som skiljelinje mellan människa och djur.

Frågan om den antropocentriska synen på djuret i Maeterlincks fall är mer allmän än litteraturorienterad. Samtidigt verkar det inte lättare att undkomma den antropocentriska problematiken i det litterära exemplet *Blind Huber*. Att använda bin som diktjag och att dessutom ge en varelse utan talan en röst verkar vara ett försök att undkomma en antropocentrisk

---

⁵⁷ Maeterlinck, s.54.

syn. Dock framstår det som att valet av synvinkel istället skapar en fördjupning av antropocentrismen eftersom biet inte bara tillskrivs mänskliga egenskaper utan också beskriver sin världsbild utifrån ett mänskligt perspektiv med ett mänskligt språk.

2.4 Jämförande diskussion

Det finns flera likheter mellan *Georgica* och *Blind Huber*. De tydligaste likheterna och skillnaderna mellan verken kommer nu att diskuteras i relation till varandra men i även i förhållande till Maeterlincks *Bikupan*.

Gudomligheten i binas natur är som tidigare nämnts något som är mycket tydligt närvarande hos Vergilius och som gör att det skapas en känsla av att lösningen till de mänskliga problemen finns i kupans organisation. Kopplingen till det gudomliga kan även göras hos Flynn. Skillnaden är att andligheten inte är uttalad med samma tydlighet hos honom som hos Vergilius. Anknytningen till det gudomliga hos Flynn ligger inte i binas natur utan snarare i hur kristendomen präglade människornas syn på djuret och hur dess roll i samhället förändrats sedan Vergilius dagar. Det band som Vergilius söker knyta till bisamhället söker även Flynn knyta. Skillnaden är att biets ontologiska status i det antika Rom inte är jämförbart med det i 2000-talets USA. Det Vergilius uttrycker när han använder bisamhället som mall för det perfekta människosamhället ligger långt ifrån den kritik av det mänskliga samhället Flynn försöker uttrycka genom biets ögon. Vergilius positiva användning av bisamhället som något stort och vackert kontrasterar kraftigt mot Flynns användning av bina som diktjag. Diktjagen i Flynns dikter verkar vara avsedda att belysa det dåliga i människans natur. Det framstår som att binas utsagor ska ses som en reprimand från ett annat sinne än människans, rentav från en annan värld. Men, för att ta ett exempel från "Swarm", när biet i denna dikt kritiserar människans syn på svärmen som ett kollektiv blir kritiken, som diskuterades i analysen, cirkulär. Dikten avslutas med att dra en parallell mellan den enskilda människans splittringar med svärmens uppdelning. Så förtas den inledande kritiken genom allegorin som skapas i dikten.

Dock verkar huvudproblematiken i Flynns biallegorier ligga i det Agamben tar upp i sin diskussion av Jakob von Uexküll. Uexküll var zoolog

och kom sedan att ägna sig åt forskning kring djurets inre och yttre värld vid Institut für Umweltsforschung som han grundade i Hamburg.⁵⁸ Agamben diskuterar Uexkülls teorier i ett kapitel han kallar just "Umwelt" och tar upp följande: "The fly, the dragonfly, and the bee that we observe flying next to us on a sunny day do not move in the same world as the one in which we observe them, nor do they share with us—or with each other—the same time and the same space."⁵⁹ Att gå utanför sin egen värld och söka sig in i djurets värld och psyke är enligt Uexküll inte möjligt eftersom djuren inte lever i och observerar samma värld som människan. I enlighet med detta synsätt förefaller det således omöjligt att gå bortom den mänskliga synvinkeln när man är i den mänskliga världen. Antropocentrismen i det mänskliga språket förefaller vara en barriär som inte går att överkomma i texten trots valet av djursynvinkel i dikten. För även om Flynns bin riktar kritik mot mänskliga förhållanden och sätt att se på djuret fastnar den kritiska rösten i en cirkel av mänskliga uttryck. Det kan inte vara biet som uttalar sig när världarna de två arterna befinner sig i är så tydligt skilda åt, inte minst av den inneboende antropocentrismen i det mänskliga språket.

Hos Vergilius är det inte bina som uttalar sig om världen. Problemet som uppstår i Vergilius fall liknar dock det Flynns antropomorfiserade bi stöter på. Det problematiska med Vergilius bin kan beskrivas med Agambens ord: "the poetic world [...] is constantly exposed to the risk of "an unlimited and groundless anthropomorphization of the animal," which even places the animal above man and in a certain way makes a 'super-man' of it".⁶⁰ I Vergilius fall verkar syftet med allegorin vara att upphöja bina till en sorts "super-man" för att framhäva hur den ideala mänskliga staten skulle kunna se ut. Svårigheterna som då uppstår i allegorin kan inte bara kopplas till frågan om avsaknaden av det sociala kontraktet i bisamhället som nämnts tidigare utan även till det som Maeterlinck beskriver:

Tror ni, att en invånare från Mars eller Venus, som från höjden av ett stort berg beskådade de små svarta punkter på våra städers gator och torg som äro vi, kunde utaf åsynen af våra rörelser, byggnader, våra kanaler och maskiner forma sig en

---

⁵⁸ Agamben, s.39.

⁵⁹ Agamben, s.40.

⁶⁰ Agamben, s.59.

exakt föreställning om vårt förstånd, vår moral, vårt sätt att älska, att hoppas, eller med ett ord, om vårt innersta och verkliga väsen?⁶¹

Att stå utanför bisamhället och benämna det som en idealstat är oförenligt med Maeterlincks ståndpunkt. Därmed inte sagt att alla bedömningar av bisamhället är förkastliga, det skulle innebära en kritik mot all forskning som gjorts på området. Istället är det problematiska det utifrån kommande förmänskligandet av djuret. På samma vis som Vergilius upphöjer biet till en överman gör även Flynn det genom att låta bina i dikterna fälla utlåtanden om mänskliga förehavanden. Den dygdighet och arbetsmoral Vergilius dyrkar har även en hög ställning i Flynns diktning.

Att antropomorferisera biet verkar vara nödvändigt för att kunna skapa en allegori mellan djur och människa men samtidigt är det detta som skapar svagheterna i allegorin. Denna dubbelhet i allegorin har varit återkommande i diskussionen av dikterna och det som återvänder som ett ytterligare problem i sammanhanget är det mänskliga språket. Frågan är om det går att komma runt denna antropocentrism i litteraturen om djur. I Agambens diskussion av den rysk-franska filosofen och hegelian Alexandre Kojèves tankar om människans övergång till djurstadiet tas språket upp som en central del i denna tillblivelse: ”The definitive annihilation of man in the proper sense, however, must also entail the disappearance of human language, and its substitution by mimetic or sonic signals comparable to the language of bees.” Det betonas dock hur detta skulle innebära förintelsen av inte bara den mänskliga kärleken till kunskapen utan även kunskapen i sig själv.⁶² Det som då kan sägas avslutningsvis är att benägenheten att söka sig bortom det mänskliga för att beskriva det mänskliga skapar en dubbelhet i litteraturen oavsett om synvinkeln är mänsklig eller konstruerat animal. Den inherenta antropocentrismen i språket kan inte suddas ut i den textskapande processen eller det färdiga verket. Denna antropocentrism förtydligas inte minst om djuret som beskrivs antropomorferiseras i texten. Bisamhället utan eros och utan socialt kontrakt kan inte jämföras med människosamhället, åtminstone inte full ut. Det ska medges att det finns likheter mellan samhällena men skillnaderna överväger likheterna och leder till en ofullkomlighet i de båda allegorierna. Det visar sig även att synvinkeln i

---

⁶¹ Maeterlinck, s.36.

⁶² Agamben, s.10.

dikterna inte är det som enda som påverkar allegorins styrka. Istället är det även det mänskliga språket i sig och de grundläggande skillnaderna i de båda samhällsstrukturerna som är avgörande för allegoriernas försvagande.

3. Avslutning

Vad är då kontentan av denna uppsats? Hur påverkar synvinkeln i dikten allegorin mellan bi- och människosamhälle i *Georgica* och *Blind Huber*? Det som framkommer vid en jämförelse av de båda verken är att trots att synvinkeln i verken skiljer sig åt återkommer försvagandet av allegorin i de båda texterna. Det konstateras i denna uppsats att Vergilius framställning av biet som en del av en ideal samhällsstruktur belyser skillnader snarare än att betona likheter. Jag har framhävt avsaknaden av könsdrift samt det, för människorna, ständigt närvarande sociala kontraktet som viktiga skillnader mellan arterna. Detta väcker även frågan om svårigheten i att egentligen bedöma bisamhället som högre stående än det mänskliga. Detta leder till att allegorins poänger grumlans och att skillnaderna mellan människa och djur istället tydliggörs. Vidare är människans möjlighet till att påverka bisamhället, något som belyses av både Vergilius och Flynn, en ytterligare del i att allegorin inte kan sägas beskriva två olika samhällen. Även denna maktobalans skapar oklara gränser i allegorierna.

I *Blind Huber* kritiserar Flynn den antropocentriska synen på djuret genom att ge det en röst. Något som inte är oproblematiskt eftersom den antropocentriska synen på djuret inte verkar gå att komma undan då språket i sig är antropocentriskt. Vidare, kan konstateras att eftersom människans och biets värld, enligt Uexküll, inte är en och samma värld krävs att språket förintars för att gränsen mellan människa och djur ska kunna överbyggas. Dock poängterar Uexküll att detta skulle innebära att kunskapen och därmed även lyriken i sig skulle förintars. Denna språkliga gränsdragning mellan humant och animalt tar dock ingen hänsyn till olika typer av djur eller att vissa djur förefaller mer antropomorfa än andra.

Biet är ett djur som står långt ifrån människan i det att det inte ens ingår i samma djurgrupp, däggdjuren. I denna uppsats har jag fokuserat på gränsen mellan det animala och mänskliga oavsett art. En början till fortsatt forskning kring allegori- och synvinkelproblematiken skulle kunna vara att titta på

allegorier med mer antropomorfa djur än bin och hur synvinkeln påverkar allegoriens styrka i dessa fall. En ingång skulle kunna vara att titta närmare på en djurallegori med exempelvis apor för att se hur diskrepansen mellan djur och människa påverkas av synvinkeln i ett sådant fall. Kanske finns det exempel på allegorier där mer antropomorfa djur gör att det inte skapas en så skarp gränsdragning mellan humant och animalt som Uexküll vill göra gällande. Kanske finns en möjlighet att antropocentrismen i litteraturen mildras när dessa typer av antropomorfa djur behandlas i texten.

Avslutningsvis kan sägas att det som försvagar allegorierna hos både Vergilius och Flynn föreligger ligga i djurets antropomorfa form i dikten. Vergilius strävan att koppla samman människosamhället och bisamhället försvåras av att skillnaderna däremellan är alltför stora. Flynns kritik av människans syn på djuret går, trots valet av djursynvinkel, inte att genomföra eftersom det mänskliga språket inte kan undkomma sin egen antropocentrism. Användningen av Maeterlincks *Bikupan* i denna uppsats belyser den dubbelhet som finns inför att beskriva djuret och dess psyke. Den återkommande dubbelheten inför djuret och var gränsen för det animala går är inte bara signifikant i hans text utan även i Vergilius och Flynns lyrik.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckt material

- Agamben, Giorgio, *The Open. Man and Animal*, Stanford, CA: Stanford University Press, 2004.
- Corrington, Julian D., "Bees, Bulls and Bugonia", *Beta Beta Beta Biological Society*, 1956:2.
- Eliot, T.S., *The Waste Land and other poems*, London: Faber & Faber, 1999.
- Farrell, William J., "The Role of Mandeville's Bee Analogy in 'The Grumbling Hive'", *Studies in English Literature, 1500-1900*, 1985:3.
- Flynn, Nick, *Blind Huber*, Saint Paul, MN: Graywolf Press 2002.
- Friis, Elisabeth, *Hvad er en digter? Orfeus i litteraturen*, Odense, Syddansk Universitetsforlag, 2004.
- Genette, Gérard, *Narrative Discourse*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 1980.
- Griffin, Jasper, "The Fourth 'Georgic', Virgil and Rome", *Greece and Rome*, 1979:1.
- Haarhoff, T. J., "The Bees of Virgil", *Greece & Rome*, 1960:2.
- Kraut, Richard, m.fl., *Concise Routledge Encyclopedia of Philosophy*, New York, NY: Routledge 2000.
- Maeterlinck, Maurice, *Bikupan*, andra upplagan, Stockholm, Albert Bonniers Förlag, 1909.
- Preminger, Alex, Brogan, T.V.F., Brogan, m.fl. red., *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics*, Princeton, NJ: Princeton University Press 1993.

Svenbro, Jesper, "Vergilius Metapoeticus. Element till en omläsning av Georgica", *Bonniers Litterära Magasin*, 1995:6.

Vergilius, *Georgica. Sånger om lantbruket*, övers. Tönnes Kleberg, Stockholm: Symposium Bokförlag 1989.

Elektroniska källor

Aisopos, *Aesop's Fables*, George Fyler Townsend övers. Publicerad 25-06-2008. Hämtad från <http://www.gutenberg.org/files/21/21-h/21-h.htm> 2012-05-15, utskrift i författarens ägo.

Georgica. *Nationalencyklopedin*. Publiceringsdatum ej angivet. Hämtad från: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/georgica> 2012-05-20, utskrift i författarens ägo.

Johannesson, Hans-Erik, "Vergilius". Publiceringsdatum ej angivet.

Nationalencyklopedin. Hämtat från:

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/vergilius> 2012-04-29, utskrift i författarens ägo.

Maurice Maeterlinck. *Nationalencyklopedin*. Publiceringsdatum ej angivet.

Hämtat från: <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/maurice-maeterlinck> 2012-05-02, utskrift i författarens ägo.

Hämtat från: <http://www.nickflynn.org/info.htm> Publiceringsdatum ej angivet.

Hämtat 2012-05-12, utskrift i författarens ägo